

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto XVI, 12

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

11. XI. 1969.

OB RAZGOVORU O NAŠEM TISKU

Pravijo, da celo v družinah, kjer se najbolj razumejo, pride kdaj pa kdaj do nesporazumov in sporov. Tudi zakonca ne delita glede vseh stvari povsem istega mnenja: v vzgoji otrok ravnata vsak po svojih nazorih; pri raztegnitvi plače na potrebe vsakega meseca nimata istih izdatkov za enako nujne; z obojestranskimi sorodniki nista v istem razmerju... Še težje je, kadar drug drugega osebno dobro ne razumeta, kadar sta si vzajemno ustvarila napačni podobi drug o drugem, kadar si medsebojno pripisujeta krive držbe in nagibe... Vsemu temu se ni mogoče ogniti, a ni nevarno, če se zakonca znata razgovoriti, sporna vprašanja razjasniti, podobi, ki jih imata drug o drugem, razčistiti. Po tem moreta ugotoviti, da sta si v vsem mnogo bliže, kot sta mislila, in njuna ljubezen se očvrsti. Brez spora in razčiščenja bi napačne predstave ostale v dušah in se kot strup zajedale vedno globlje vanje; privesti bi mogle celo do preloma zakonske zveze in razbitja družine. Pravčasen odkrit razgovor more to preprečiti. Srečne so družine, katerih udje se znajo razgovoriti.

Podobno je tudi v večjih človeških skupnostih. Naravno in umljivo je, da nimajo vselej vsi o vseh stvareh istega mnenja; nekateri mislijo, da bi bilo bolje potrebam skupnosti drugače streči, kot to delajo drugi. Vsi člani iščejo pravega in ker to ni kar nalahko zajemljivo, ga dojemajo v raznih podobah, marsikdo se pri tem celo zmoti. A vse to je popravljivo, dokler je v skupnostih živa volja do sporazumevanja, dokler se udje hočejo porazgovoriti in nesporazum razčistiti. Iz razgovora celo izidejo med seboj čvrsteje povezani, kakor bi bili, če ne bi nikoli vzniklo nikako nesoglasje med njimi.

Nekoliko nevarnejše je, kadar ne gre za mnenja o problemih, ki se stavijo skupnosti, temveč za sodbe, ki si jih člani skupnosti napravijo drug o drugem. Kadar eden vidi v drugem nekoga ali nekaj, kar ni, kadar mu pripisuje držbe in nazore, ki jih nima, je sporazumevanje mnogo bolj oteženo, ker je predsodke te vrste silno težko spodbiti; včasih je izredno težko dokazati celo, da nekaj *je*; dokazati, da nekaj *ni*, pa je največkrat sploh nemogoče.

Le odkrit in temeljit razgovor more take ovire za zdravo sožitje odstraniti, more pomoči, da ljudje zopet najdejo drug v drugem to, kar v resnici so in mislijo, da ugotove, kako jim je mnogo več skupnega, kot so sami mislili. Z razgovorom se more odstraniti iz duš strup nezaupanja in sumov, ki se je morda že nabral v njih. Zato je potrebno, da do razgovorov čim česče pride, in pozdraviti je treba vsak razgovor, ki smo ga mogli doseči.

Razgovor o našem tisku, ki sta ga pripravila teloški in filozofski odsek Slovenske kulturne akcije, katerega so se udeležili predstavniki skoraj vsega našega tiska in ki je pokazal, koliko je med nami enakih pogledov in istih nazorov, je, gledan v luči tega razmotrivanja, vsekakor nad vse razveseljivo dejstvo. In kliče po drugih razgovorih. Po njih se bomo bolj razumeli in laže.

Vinko Brumen

Na svoj način sta tudi slovnost in umetnost za življenje Cerkve zelo važna stvar. Izražati namreč skušata posebnosti človekove narave, njegova vprašanja in njegove skušnje v prizadevanju za spoznavanje in spopolnjevanje samega sebe in sveta; trudita se za odkrivanje človekovega položaja v zgodovini in v vesoljstvu, za osvetljevanje njegovih bridkosti in radosti, njegovih potreb in moči ter za očrtavanje slutenj o srečnejši človekovi usodi. Tako moreta dvigati človeško življenje, ko ga v skladu s časi in kraji izražata v mnogoterih oblikah.

Verniki naj torej živijo v kar najtesnejši povezanosti z drugimi ljudmi svoje dobe; prizadevajo naj si, da bi docela razumeli način njihovega mišljenja in čustvovanja, kakršen se izraža v duhovni kulturi. Poznanje novih ved in novih nauk kakor tudi poznanje najnovjših odkritij naj povezujejo s krščansko pravno in s poučenostjo v naukih krščanstva, tako da bosta praktična vernost in iskrena poštenost pri njih napredovali vstric s poznanjem znanosti in vsak dan večjim napredkom tehnike; tako bodo mogli vse stvari presojati in razlagati z neokrnjenim krščanskim čutom.

2. vatikanski koncil

11. kulturni večer

sobota, 15. novembra 1969 ob osmih
v gornji dvorani Slovenske hiše
Zgodovinski odsek

dr. Srečko Baraga
RAZMEJITVENA IN POLITIČNA
RAZMERJA MED SLOVENCMI IN ITALIJANI
PO PRVI IN DRUGI SVETOVNI VOJNI

kulturni večeri

ki bodo

RAZMEJITVENA IN POLITIČNA RAZMERJA MED SLOVENCMI IN ITALIJANI PO PRVI IN DRUGI SVETOVNI VOJNI

(11. kulturni večer, 15. novembra 1969.)

V predavanju 7. junija 1969, na 2. kulturnem večeru, smo ugotovili, kdaj in kako smo prišli Slovenci v sosedstvo romanskih narodov na južni strani slovenskega ozemlja. Zasedovali smo vse zemljepisne in državnopravne spremembe na slovenskem ozemlju od naselitve pa do podpisa mirovne pogodbe z Italijo leta 1920 v Rapallu, upoštevajoč strateško važnost geografske lege in razvoj osvajalne politike romanskih in germanskih narodov.

Po sklenitvi miru v Rapallu je nastopila za Slovence dvajset let trajajoča doba ustrahovalne in izsiljevalne politike ter diplomatskega obkroževanja s strani italijanske vlade. Ta politika načrtnega osvajanja slovenskega ozemlja in iztrebljanja slovenskega ljudstva na obeh straneh državne meje med Italijo in Slovenijo je dosegla svoj cilj leta 1941, ko je začela Italija tudi praktično izvajati ideje stolnega italijanskega iredentizma.

Na kulturnem večeru 15. novembra, ki bo nekako nadalje-

kulturni večeri

ki so bili

10. kulturni večer

GLEDALIŠKI ODSEK je v soboto 18. oktobra 1969 na kulturnem večeru v gornji dvorani Slovenske hiše v Buenos Airesu svojsko predstavil najnovejšo literarno stvaritev pesnika in esejista Franceta Papeža poetično dramo GOZD. Večer je bil zamišljen v slogu razgovora okrog okrogle mize o pogledih naših gledališčnikov v Buenos Airesu na Papeževo dramo, na možnosti njene bodoče uprizoritve, na njeno mesto v sodobnem slovenskem gledališkem snovanju. Večer je vodil vodja odseka režiser Nikolaj Jeločnik; z njim vred pa so se o drami razgovarjali avtor France Papež, režiserja Maks Borštnik in Marijan Willenpart, igralki Nataša Smersujeva in Lučka Potočnikova ter scenograf arhitekt Marijan Eiletz.

Vodja večera je uvodoma opozoril goste, ki so se povabilu odzvali v lepem številu in z zanimanjem sledili ugotovitvam in diskusiji med posameznimi gledališčniki, na pomen Papeževe stvaritve in na njeno mesto v gledališčenu v Slovenski kulturni akciji. Za lažje razumevanje so recitatorji (N. Smersujeva, L. Potočnikova, N. Jeločnik) prednašali nekaj odlomkov iz „Gozda“, ki so skušali nakazati tudi osnovno misel drame, spočetek zapleta, višek in sklep.

Recitacije so pobudile razgovor, ki ga je začel avtor France Papež s krajšo genezo nastanka drame, pridajajoč

prejeli smo

Iz Rima je 7. oktobra 1969 na Slovensko kulturno akcijo naslovil pismo univerzitetni profesor dr. Vladimir Truhlar. V pismu prosi, da v „Glasu Slovenske kulturne akcije priobčite tole kratko pripombo“. Pripomba se glasi:

„Zdi se, da 'Siju Slovenske Svobode' vedno bolj manjka orožja resnice. Saj drugače ne bi priobčevali izmišljotin o Križnikovem odklanjanju nižjih redov in celibata, o Iličevi poroki, o mojih belih hlačah, rdeči kravati in dezerterstvu: podpisani ni jugoslovanskega državljanstva nikdar preklical, je jugoslovanski državljani in ima jugoslovanski potni list.

Univ. prof. dr. Vladimir Truhlar.“

vanje 2. večera iz junija meseca, bomo podrobno osvetlili dobo slovenskega narodnega odpora proti okupatorju, ki se je pa po navodilih mednarodne politične organizacije spremenil v socialno revolucijo in izločil iz boja vse narodno zavedne elemente.

V tem za Slovence novem boju so stopili v ospredje mednarodni interesi marksizma, ki so potisnili slovenske narodne interese popolnoma v ozadje. Vidne, slovenskemu narodu škodljive posledice te Slovincem vsiljene mednarodne ideologije so se pokazale ob sklepanju mirovnihih pogodb po letu 1945. Skromne razmejitvene pridobitve, ki so nam jih na račun Italije prisodili zavezniki, niso nobene nove pridobitve, še manj pa popolna poprava krivice, ki jo je Slovincem prinesla mirovna pogodba v Rapallu.

Po podpisu mirovne pogodbe z Italijo se je za nekaj časa podaljšala doba mednarodne napetosti, potem pa je nastopila doba diplomatskega tipanja, ki se je končala s sedanjim političnim zblizanjem med Rimom in Beogradom, ki je razmejitveni spor med Italijo in Slovenijo odstranilo z dnevnega reda in postavilo na prvo mesto gospodarsko sodelovanje med Jugoslavijo in Italijo. Kakšno vlogo bomo v tem sodelovanju odigrali Slovenci, bo pokazala bodočnost.

dr. Srečko Baraga

svoje poglede na gledališko umetnost, posebej na sodobno in opozarjajoč na nekatere izhodiščne vzmeti v dramatičnem ustvarjanju „Gozda“. Scenograf Marijan Eiletz je dramo opredelil z gledališča scenografa, posebej še z možnostmi morebitne uprizoritve. Režiserja Maks Borštnik in Marijan Willenpart sta se izrekla za dokaj nasprotujoči si miselni in slogovni režijski zasnovi Papeževe drame. Medtem ko je Borštnikova težnja v abstrakcijo, gleda Willenpart možnost uprizoritve v simbolistični zasnovi. Borštnikova teza je, da je v drami prvenstveni element beseda in vse drugo drugotno; Willenpart nasprotno meni, da so osebe prvo in najvažnejše, vse drugo, tudi beseda, daje drami samo okvir. Avtor Papež meni, da je njegova drama prvenstveno poem, potem šele odrsko delo (zato jo tudi podnaslovi poetična drama).

K pestremu in živahnemu razgovoru je bila povabljen tudi publika. Četudi nihče od poslušavcev drame še ni bral, je večer pobudil v njih dokajšnje zanimanje za novo gledališko delo. Vsi, ki so se razgovoru pridružili (V. Brunen, S. Baraga, Franček Prijatelj, P. Verbič), menijo, da je Kulturna akcija dolžna drami zagotoviti krst na slovenskem odru in tisk v slovenskih publikacijah.

Režiserju, ki se bo lotil uprizorjanja Papeževega „Gozda“, bodo dognanja in izsledki tega večera, ki je bil pri gostih z odobravanjem sprejet, lahko v mnogočem koristni in v bogato pomoč.

S posnetki na zvočni trak je sodeloval Beno Truden.

† JANEZ PREPELUH

V začetku septembra letos je na svojem domu v San Franciscu (ZD), kamor se je odselil po prebegu iz Slovenije, od kapi zadet umrl pisatelj in sotrudnik našega Meddobja Janez Prepeluh.

Doma iz Ljubljane je dopolnil letos le 46 let. Bil je sin znanega slovenskega socialističnega publicista in politika Albina Prepeluha. V tržaških letih 1955 do 1957, je za slovensko radijsko oddajo napisal več tehnihih radijskih iger in dram in novel. Slovenski oder v Trstu je nekatera njegova dramska dela tudi uprizoril. Kot pisatelj je svoje novele in črtice objavljajl v Mladiki.

V Meddobju se je pred leti pojavil z živahno, v sodobnem stilu in izrazu pisano novelo „Avtostop za ženske“.

KRIŽA TEŽA IN PLAČILO

Napisano za proslavo desetletnice smrti škofa dr. Gregorija Rožmana v Clevelandu v novembru 1969

Duhovnik Rožman je stopil zvrnan
kot novi škof v svoj veliki dan
skozi stolnično vežo v lestencev svet:
ob zlati ornat je prišel obrambni ščit –
vojščak, pripravljen za vero se bit,
pod zlati ornat pa je skrtil srce –
ljubezen, ki dáje se vbogajme.
Na ščit in v srce je od luči svetilo:
Križa teža – križa plačilo!

Veliki dan je pal v groze noč.
Še bolj se zvrnal je škof, birmajoč,
potrjujoč fante za vojščake križa,
udarjajoč v ščit, kot da Satan se bliža,
ta, ki ruje križe iz srcá
v vihrú, ki kakor živ Srd divjá,
na večnega Boga apokaliptično jezen.
A on: Križu – ščit, Križa – Ljubezen.

Noč se nagnila je globoko v Róge.
Kristusu padla kot Smrt pred nóge.
Zmagoviti ščiti so zdaj razbiti,
razbita so srca v laži zmagoviti.
Naš škof pred Bogom razprostrt
moli kot za svojo lastno smrt.
Prestreza njih kri v svoj mašni kelih,
deli jim hostije iz svojih rok belih,
z Bogom se um bori, srcé pa veruje:
Križa teža – z mučenštvom plačuje...

In stopil je škof v svoj najvišji dan:
s prestola in domovine izgnan,
mu stolnica je ves svet postala,
ob njem se je vsa zdomovina zbrala,
s celine na celino ga pot peljá,
slednjemu Slovencu dá košček srca,
v sredo svetá zasaja križ:
za težo križa – plačilo križa dobiš!

In stopil je škof v svoj najvišji dan:
k njemu bil angel je smrti poslan.
Ta s čela izbriše mu smrtni pot,
za njim se nagne k njemu Gospod:
„Bil sem ves v tebi kot križ in slast,
in ti si bil v Meni ves moja last,
križ sem ti teža bil, križ bom plačilo.
Vzdrami iz smrti se, sprejmi darilo:
Ti moja Ljubezen, ti moj Ščit,
stopi zdaj v Svete Trojice svet!“

P r i p i s

Plačilo križa so mu sveta nebesa.
V Lemontu počivajo ostanke telesa.
Duh pa s celine gre na celino,
spovrača z molitvijo se v domovino,
od tam v izgnanstvo, iz zdomstva v nebo.
Škof Rožman, ti zdaj si nam božje oko:
skozi gledamo bol in veselje,
vemó, da pot križa skoz boj in bol pelje,
zdaj vse skrivnostno se je razjasnilo:
Križa teža – križa plačilo!

Jeremija Kalin

DVAKRATNI RAZGOVOR MED ZASTOPNIKI NAŠEGA TISKA

V soboto 11. oktobra 1969 je bil v gornji dvorani Slovenske hiše v Buenos Airesu razgovor „okrog okrogle mize“ o problemih našega tiska, ki sta ga pripravila teološki in filozofski odsek Slovenske kulturne akcije. Začel in vodil je razgovor dr. Mirko Gogala s sodelovanjem dr. Vinka Brumna.

K tej okrogli mizi je bilo povabljenih vseh 11 uredništev naših slovenskih publikacij v Argentini; od teh jih je 9 poslalo svoje zastopnike. Prišli so: za Družabno pravdo, Maks Jan in Avgust Horvat; za Duhovno življenje, Božje stezice in Oznanilo msgr. Anton Orehar in dr. Alojzij Stare; za Glas SKA in Meddobje dr. Tine Debeljak, Nikolaj Jelocnik in France Papež; za Katoliške misijone Ladislav Lenček CM; za Mladinsko vez Andrej Fink; za Smer v slovensko državo Demetriј Weble; za Svobodno Slovenijo in Zbornik Miloš Stare, Pavle Fajdiga in Slavomir Batagelj; za Tabor ing. Tone Matičič in dr. Srečko Baraga; za Vestnik Maks Loh in Rudolf Smersu. Nobenega zastopnika nista poslali le dve naši publikaciji, namreč Baragov vestnik in Sij slovenske svobode. Vendar je uredništvo tega drugega lista pismeno najavilo svoj izostanek.

Ob okrogli mizi so se obravnavala naslednja vprašanja: 1. Vloga tiska glede poročanja, vzgoje, narodnosti, politike, kritike, umetnosti itd.; 2. Tisk v majhni skupnosti: psihološki in drugi momenti; 3. Novinarska etika: resnica, spoštljivost, ljubezen itd. 4. Jezik: tujke, besedni zaklad, primerne besede itd.

Razgovor se je odvijal tako, da so udeleženci najprej kar po abecednem redu zastopanih publikacij drug za drugim podajali svoja mnenja k posameznim problemom. Potem pa se je po želji vsak lahko tudi ponovno javil k besedi in dopolnjeval svoja prejšnja izvajanja kakor tudi izvajanja ostalih sogovornikov. Ta način razgovora se je ponovil pri vsaki točki posebej, tako da je beseda res neprestano krožila med vsemi. Razgovor je bil zelo tehten in spoštljiv, pa hkrati razgiban in silno zanimiv, da ga je bilo res užitek poslušati. Čeprav je trajal več kot tri ure, je prišla na vrsto samo polovica predvidenega sporeda. Ker je bilo vsem žal, če bi razgovor ostal nedokončan, so navzoči soglasno sklenili, da se nadaljuje v petek 31. oktobra 1969 prav tam.

Pri drugem delu razgovora okrog okrogle mize so bili navzoči: za Družabno pravdo Lojze Erjavec; za Duhovno življenje, Božje stezice in Oznanilo dr. Alojzij Stare in dr. Franček Prijatelj (iz Nemčije); za Glas SKA in Med-

dobje arh. Marijan Eiletz in nekaj časa tudi Jože Guštin; za Katoliške misijone Ladislav Lenček CM; za Mladinsko vez Andrej Fink; za Smer v slovensko državo Demetriј Weble; za Tabor dr. Srečko Baraga in nekaj časa tudi ing. Tone Matičič; za Vestnik Mah Loh in Rudi Bras. Pri nadaljevanju razgovora so bila torej zastopana vsa uredništva, ki so bila navzoča tudi prvič, razen uredništva Svobodne Slovenije in Zbornika; a ta izostanek je bil več kot opravičen, ker je prav isto popoldne umrl glavni urednik obeh omenjenih publikacij novinar in publicist Jožko Krošelj. Zato se je dr. Mirko Gogala, ki je tudi to pot vodil razgovor, najprej poklonil njegovemu spominu in se mu zahvalil za ogromno delo, ki ga je po Svobodni Sloveniji in Zborniku opravil v korist vse slovenske skupnosti. Saj je bil rajni Jožko Krošelj edini, ki je vsa leta svojega izseljenstva vse sile posvetil izključno samo življenju in rasti slovenskega tiska. Bog mu bodi plačnik!

Nato je okrogla miza začela pretresati naslednja vprašanja: 1. Naše časopisje in domovina; 2. Naše časopisje in nova domovina; 3. Naše časopisje in bralci ter naročniki; 4. Medsebojno razmerje naših publikacij.

Razgovor je potekal po isti metodi kot pri prvem srečanju; tudi tokrat je trajal dobre tri ure. Ker se je gibal na ravni miselnega razčiščevanja idej v svobodnem iskanju resnice, zato ob sklepu ni prišlo do kakšnih skupnih zaključkov ali sklepov. Ta možnost je bila že vnaprej namenoma izključena. Vendar pa zato razgovor ni bil nič manj pomemben in praktično koristen. Vsi prisotni smo jasno čutili, kako nas je to srečanje miselno in duhovno obogatilo. Miselno smo se obogatili zaradi resne strokovne usposobljenosti zastopnikov našega tiska, ki se je pokazala v tehtnem razpravljanju. Duhovno pa smo se obogatili zaradi osebnih zrelosti vseh udeležencev, ki se je pokazala tudi v tem, da so kot prijatelji za isto okroglo mizo posedli ljudje, ki predstavljajo celo rivalne publikacije ali pa imajo različne poglede na nekatera važna vprašanja; da so veterani našega tiska sprejeli medse mladega zastopnika mladinske publikacije kot sebi enakopravnega sogovornika; da se je razgovor razvijal v popolni svobodi in iskrenem medsebojnem spoštovanju, v mirnem in prijetnem bratškem vzdušju, brez najmanjše motnje. Zato smo prepričani, da ta okrogla miza spada med najvažnejše kulturne dogodke v letošnjem življenju naše slovenske skupnosti v Buenos Airesu.

M. G.

Pust in samotni, tragično prazen, neresničen kraj... Iz kamenja in blata se dviga suho, okleščeno drevo. Nebo je sivo ali ga sploh ni. Svet tesnobe, rezkih luči, tišine, blodne teme. V tem mistično surrealističnem okolju se srečajo štirje izgubljeni, odtujeni pričakovalci nekoga... kdo ve koga – Godota. Kdo je Godot, kdaj bo prišel, zakaj naj bi sploh prišel? Čakajo ga, misel nanj jih muči in vendar ne verjamejo v njegov prihod. Pričakovalci so utrujeni, histerični, obupani; sovražijo se med seboj – Luckya npr. vprežejo v voz kot žival; zasužnjen brblja kot avtomat, laja kot pes, nič ne misli... Morda je končno za njihov obup edina rešitev veja suhega drevesa, kajti Godot je mrtev! Ideja mrtvega neznanca, Godota – Nietzschejeva ideja mrtvega Boga (na Irskem pomeni Godot božanstvo) – je glavna tema drame „En attendant Godot“ (Čakamo Godota), enega najbolj poznanih odrskih stvaritev irsko-francoskega pisatelja Samuela Becketta, ki je letos prejel Nobelovo nagrado za literaturo.

Samuel Beckett je bil rojen leta 1906. v Dublinu. Študiral je francosko in italijansko filologijo ter prišel leta 1929. v Pariz kot lektor za angleščino na École normale Supérieure, kjer je spoznal tudi svojega irskega rojaka Jamesa Joyceja; ta ga je vzel tudi za svojega osebnega tajnika. V literarnem svetu se je pojavil v tridesetih letih najprej s poetičnim in esejističnim delom, leta 1938 je izdal prvo delo v prozi „Murphy“ v angleščini; isto leto se je tudi za stalno naselil v Franciji. Med vojno je kmetoval v Vaucluse in aktivno sodeloval v „rezistenci“. Po vojni je začel izdajati svoja dela v francoščini in je danes eden najvažnejših pisateljev in dramatikov fancieske in zahodnoevropske literarne periferije. „Čakamo Godota“ (1952) je močna, statična drama absurda in tesnobe modernega človeka. Ne manj slovita je njegova novejša drama „Konec igre“. Najvažnejše pripovedno delo je trilogija „Molloy“ – „Malone umre“ in „Brezimnež“. Beckett je svojska osebnost v sodobni avantgardni literaturi; morda bi ga za lažje razumetje mogli za nekaj časa pridružiti surrealizmom; vendar je njegova filozofija mnogo težja in tehtnejša.

Mislím, da nobeno novo literarno delo – tako epično pripovedno, kot dramatično – ne more mimo dveh stebrov modernega literarnega slovesa: Joyceja in Kafke; mimo Joycejevega pogleda v atomistično podrealnost in mimo Kafkove moderne mitične koncepcije odtujenega človeka. Prav tako pa je tudi dejstvo, da se moderni dramatski izraz s svojo vizijo realnosti in nadrealnosti ter z ustvarjanjem primitivnih, bitnih situacij ujema z idejnostjo Kafkovega sveta. Moderni dramatski izraz se poslužuje antidramatskih kategorij: alegorije, simbola, groteske, karikature.

Odrsko delo Samuela Becketta nima sicer izredne literarne vrednosti – ta leži predvsem v njegovi pripovedni prozi – je pa dramatsko tem bolj pomembno zaradi akutne postavitve oseb v tragične in obenem absurde simbolične situacije. To ni dramatika po Aristotelovi definiciji in zahtevi – nima dosti zunanjega dejanja, je statična, zgrajena s posebno dramaturško logiko; je pa toliko bolj močna po notranji, psihološki in metafizični dramatičnosti. Glavni živec Beckettove drame, kot seveda tudi ostalih njegovih del, je satirična, morbidna kritika pervertiranega človeka in bolne družbe. Prvotni namen gledališča je, da zabava in da drži življenju zrcalo. Moderno gledališče se ne ustavlja toliko pri prvi od teh dveh nalog, ampak teži v to, da nas dramsko osvetcha in da odpira bitna vprašanja. Morda se tu približuje bolj grški tragediji, kot baročni igri.

Katastrofa, ki se je zgodila in ki se še vedno godi modernemu človeku – to prepričanje, ki je pozitivno, je razvidno iz celotnega dela za Nobelovo nagrado počasnega modernista – je izrazil pisatelj in dramatik Samuel Beckett v alegorijah in mitičnih simbolnih zgradbah. V romanih opisuje irsko-francoski pisatelj agonijo človeka, ki živi komaj neko polživljenje; njegov svet je – v poeziji ga je deset let prej ugledal T. S. Eliot – svet pušče in razdejanja. Človek je pravzaprav svoj svet izgubil; kar ima danes, ni zgrajeno iz konkretnega nastajanja, ampak je „zgrajeno“ iz razpadanja. Ljudje se umikajo tej pošastni absurdnosti; kakor morejo; v drami „Konec igre“ živita dva anti-čunaka v posodah za smeti. Ničesar več ne pričakuje, kajti konec koncev je vse enako in stara filozofska dejavnost je morda edino potrebna v tem neumnem, razpadajočem svetu.

Svet je labirint. Nekdo – Molloy – iz istoimenskega Beckettovega romana – piše spomine v sobi na domu svoje matere. Piše o dolgem potovanju po grotesknem svetu, kajti vse njegovo življenje je bilo tegobno, blodno vračanje k

materi. Zdaj, ko je ta „nekdo“ – Molloy – na cilju, spozna, da matere ni, da je umrla – čas jo je razosebil in uničil. Molloy je potoval noč in dan, vse življenje, najprej naglo in poskočno, pozneje vedno bolj počasi. Nekega dne mu je odpovedala noga – dobil si je kolo in se poganjal z eno nogo naprej. Ko je nekoč povozil psa, si ga je lastnica hotela zadržati namesto živalice – Molloy bi bil sicer rad ostal, a pot ga je priganjala naprej. Ko mu je arthritis deformans paralizirala obe nogi, si je pomagal z berglami. Da bi se pogreznil v zemljo! Nazadnje se je izčrpan vlekel samo še po trebuhu nekaj korakov na dan. Citiram odstavek iz romana „Molloy“:

„Bil sem na poti k materi in dostikrat sem zaklical mama – prav gotovo, da bi si vtil pogum. Vsak čas sem izgubljal klobuk, katerega trak je bil že davno raztrgan. Končno sem si ga v navalu jeze potlačil s tako silo na čelo, da ga nisem mogel več sneti. In ko sem srečaval dame ter se z eno od njih tudi sestel, jih nisem utegnil pozdravljati, kot se spodobi. Ampak moj duh, ki je, čeprav počasneje, še vedno deloval, se je ukvarjal nenehno s potrebo iti v krogu, naprej v krogu. In pri vsakem tretjem ali četrtem potegu z berglo sem, na zemlji ležeč, zakrmaril v drugo smer, kar je povzročilo, da nisem opisoval prav nobenega kroga, kvečjemu nekaj ogromen kvadrat. Človek pač stori, kar more, in upam, da sem se, kljub vsemu, plazil naprej, dan in noč, v ravni črti proti materi.“

Za Molloyja je svet labirint, življenje odiseja tavanja po tujem, razpadajočem in opustošenem svetu, kajti ko pride kdovekdaj na cilj, matere ni več.

Druga alegorija: Malone leži v sobi, v mizeriji in blatu. Niti se več ne premika kot Molloy, ampak negiben umira in piše s težavo blodne zgodbe, ki mu vseprek dreve po glavi. In tudi soba, kjer leži, se mu v tej agoniji prikaže kot velika glava, stene so iz debelih kosti in ni izhoda iz te „glave“. Prav tako je, prenešeno, ves svet velika zaprta „glava“ intelektualizma in avtomacij... in ni poti iz nje.

Beckettovi ljudje so odtujena bitja, prav za prav pol-bitja, berači, ljudje v agoniji – njihov svet je pusta, siva ječa. Jezik, ki ga Beckett uporablja za opis teh ljudi in njihovih psiholoških procesov, je primeren in organsko zraščeno z značajem snovi. Beckettov stavek vsebuje iskanje nove izrazne logike; pisatelj skuša priti na meje izraznih možnosti. Dostikrat išče v bizarnih besednih asociacijah možnost izraziti nadrealnost. Kot malodane vsi modernisti, se bori z jezikom; izraz se mu lomi, krha, prehaja v paralogične stavke, nato poskuša drzen skok naprej, se umika, išče na desno, levo, ter se končno oblikuje – kot potovanje Molloya – v nekem krožnem labirintu besedne odisejade. Če je miselno mogoče primerjati Beckettovo novelistiko Camusovemu „Tuju“, je stilno gotovo nekoliko v sorodu z „Nadjo“, znanim surrealističnim romanom André Bretona. V glavnem so Beckettovi romani zgrajeni iz monologov, ki izražajo psihično monotonost in bitno samoto. Seveda se ta notranji monolog približa na mnogih mestih lirično subjektivnemu dožemanju stvarnosti. Svet dobiva abstraktne oblike in barve sanjskega sveta, pisatelj uporablja realni, včasih bolesten izraz, ki ima v sebi dosti tragike modernega umetnika, iščočega izrazno obliko nedopovednemu.

Pri nas v Sloveniji je pisal o sodobni avantgardni dramatikí Jože Javoršek („Prazna miza“), ki je branil to razmeroma mlado dramsko zvrst, trdeč, da je nova dramatika zmožna zajeti globoko v sodobno življenje in ironično radikalno pokazati, kako neoriginalno prazno in brezosebno je današnje življenje. Javoršek navaja Becketta – poleg Ionesca, Albeea, Kopita in drugih – kot velik in pomemben dosežek sodobne antidrame. Josip Vidmar je odgovoril na Javorškovo knjigo z odklanjajočo in povsem negativno kritiko avantgardizma v reviji Sodobnost 1967. Vidmar odreka vsem antidramatskim poskusom in tudi zrelim stvaritvam estetsko vrednost ter kakršnen koli prispevek k resničnemu spoznanju človeka in sveta. V modernih delih ne vidi čuta za mero, ne okusa. „Res je, da pomeni velika večina vse te literature kljub krčevitim naporom avtorjev, da bi nas prepričali o strašnem absurdno bivanju, v umetniškem pogledu prav malo več kot nekoliko dražljivo hrano za sodobne snobe, ki imajo ob nji občutek in prijetno zavest, da so udeleženi pri veliki bolečini sveta...“

Če ne dokončno, pa vendar močno pozitivno sodbo o delu Samuela Becketta je izrekla švedska akademija, ki je letos 23. oktobra podelila irskemu surrealistu in literarnemu avantgardistu Nobelovo nagrado za delo, ki zavzema važno mesto v sodobni literaturi, navajajoč, da se „njegova dela dvigajo nad mizerijo modernega človeka“.

ŠKOFOVSKA SINODA V RIMU

Konec oktobra se je v Rimu končala prva izredna škofovska sinoda, ki jo je za lanski božič sklical Pavel VI. Po papeževih besedah naj bi bil njen namen „razpravljati o umestnih oblikah, ki naj omogočijo boljše sodelovanje in plodnejše stike med svetim sedežem in škofovskimi konferencami po eni strani, pa med škofovskimi konferencami samimi po drugi“.

Da Cerkev preživlja hudo notranjo krizo, to je danes tako očito, da si tega niti največji optimist ne upa več zanikati. Težko je podati diagnozo te krize, še težje pa bi bilo pokazati na njene vzroke, ki so nedvomno zelo zamotani. Po vseh znakih sodeč pa lahko zatrdimo, da se kriza še ni končala in da najbrž niti še ni segla do viška. Nihče tudi ne more povedati, kakšna presenečenja ali razočaranja nam bodo prihodnja leta ali pa že meseci prinesli. Reakciji na papeški okrožnici o duhovniškem celibatu in Humanae vitae sta presenetljivo jasno pokazali — tudi če odmislimo vso sistematično vodeno napihavalno propagando — kako na globoko in na široko je kriza v Cerkvi že prodrla. Nekateri so ob teh in podobnih dejstvih mislili in pričakovali, da bo papež izdal novo okrožnico, kjer bo jasno opredelil in poudaril svojo vrhovno učeniško oblast. A Pavel VI. se je očitno odločil rajši za drugo, manj spektakularno, pa taktično mnogo primernejšo pot: sklical je v Rim izredno škofovsko sinodo.

Za pripravo tega, kar naj bi ta svetovna sinoda obravnavala, je papež v življenje priklicel posebno komisijo, ki je po predhodnem in ponovnem posvetu s škofi določila predmet sinodalnega razpravljanja: razmerje med svetim sedežem in škofovskimi konferencami in med temi samimi. Z drugo besedo, šlo naj bi za praktično izvedbo kolegialnega načela vladanja v Cerkvi.

Kolegialno načelo v Cerkvi ni nekaj novega, saj spada k bistvu cerkvene strukture same in je zatorej Kristusov postulat. A medtem ko se je zlasti od 1. vatikanskega koncila naprej predvsem poudarjal papeški primat — o zgodovinskih razlogih za to dejstvo ne moremo na tem mestu razpravljati — pa je drugi vaticanum posvetil svojo pozornost kolegialni naravi cerkvene vodstvene oblasti. Konstitucija o Cerkvi, ki jo je objavil 2. vaticanum, obe načeli izrecno omenja. Tako npr. pravi o papeški vrhovni oblasti to, kar je skoraj z istimi besedami izpovedal že 1. vatikanski zbor: „Rimski papež ima v moči Kristusovo

vega poslanstva in kot pastir vse Cerkve polno, vrhovno in vsesplošno oblast nad Cerkvijo, ki jo more vedno prosto izvrševati.“ Novo pa je, vsaj po formulaciji, načelo o kolegialni oblasti, po kateri papež in škofje vsega sveta nosijo skrb za vso Cerkev. Tako pravi konstitucija: „Red škofov, ki nasleduje apostolski zbor v učiteljski in pastirski oblasti, zaradi česar je nadaljevalec apostolskega kolegija, je skupno s svojo glavo, rimskim papežem in nikdar brez njega, tudi nosilec vrhovne in polne oblasti nad vso Cerkvijo, čeprav more biti ta oblast izvrševana le v soglasju z rimskim papežem.“

To pa, kar je v načelu in v teoriji jasno, ni vedno lahko prenesti v vsakokratne zgodovinske razmere. S to težavo se srečuje tudi Cerkev, ko gre za aplikacijo kolegialnosti na dane razmere. Cerkev je bila stoletja vladana strogo centralistično, zato ji je težko kar čez noč spremeniti to miselnost in sprejeti nov ustroj. Drugi — in tu mislim zlasti na krajevne škofe, ki so nosili vso pezo tega centralizma — pa seveda zahtevajo čim radikalnejšo decentralizacijo. Tako pa je seveda nujno prišlo do napetosti, ki se je čutila že na koncilu, po koncilu pa je še porasla. Večkrat se je celo zdelo, da je v resni nevarnosti cerkvena edinost zaradi nestrpnosti enih in navidezne nepopustljivosti drugih.

S to težko temo se je tedaj ukvarjala ta izredna škofovska sinoda. Prva, neuradna poročila je treba tolmačiti tako, da je bilo na obeh straneh veliko dobre volje in pripravljenosti, da se najde pot, ki bi v bistvu zadovoljila tako konservativne kot napredne. Sicer pa je takšno izumetničeno delitev škofov v napredne in konservativne nek škof lepo zavrnil, ko je pribil, da ni ne konservativec, ne naprednjak, ampak katoliški škof, ki skupno s Petrovim naslednikom išče tisto obliko cerkvenega vodstva, ki je za naše zgodovinske razmere najbolj primerna.

Vedeti pa moramo, da bo morala prav na tem polju Cerkev samo sebe neprestano presojati v luči novo nastalih razmer, ki bodo zahtevale vedno nove adaptacije. Kaj pa je to drugo, kot da ima Cerkev svojo zgodovino in da stoji s svojim človeškim elementom polno v toku zgodovine kot vsaka druga človeška ustanova!

Zdaj nam je le še čakati, kaj bo odločil k predlogom, ki jih je bilo slišati na sinodi, oni, ki nosi odgovornost ne le za vso Cerkev, marveč tudi za vse njene pastirje — Pavel VI.

Aku

† JOŽKO KROŠELJ

V petek 31. oktobra 1969 je umrl v Buenos Airesu slovenski novinar in kulturni delavec Jožko Krošelj.

Pokojni Krošelj je bil poklicen slovenski časnikar in publicist. Rojen 1902. na štajerskem je študiral na ljubljanski univerzi v prvih letih po prvi vojni sredi živahnega kulturnega gibanja tedanje akademске mladine. Bil je v vrstah slovenskih katoliških akademikov; ni pa se pridružil tedanjemu križarskemu gibanju med njimi, ker je bil bliže Kosovelovi Mladini; z njim ga je vezalo prijateljstvo; v Mladini je napisal več člankov. Ob Kosovelovi smrti je v Mladini in v njenem imenu napisal pesniku nekrolog. To se danes ne omenja, četudi bi lahko služilo za dokaz, kako majhna je bila tedaj razlika med obema taboroma slovenske revolucionarne mladine, kamor je spadal tudi Krošelj. Pravnih študij ni skončal, ker je medtem stopil v časnikarsko službo k Slovincu. Tam so kmalu spoznali njegove zmožnosti in njegovo poštenje, zvestobo in neizmerno delavnost. Minister dr. Anton Korošec ga je takoj vzel za osebnega tajnika. Petnajst let je bil najintimnejši sotrudnik dr. Korošca, s katerim je bil slednji dan v zvezi, mu urejal pošto, izpolnjeval njegova dnevna navodila, mnogokrat tudi važna politična posredovanja in poslanstva med beograjskimi politikami. Bil je tudi beograjski dopisnik in urednik Slovenca. Postal je tako dober ocenjevalec prestolniških političnih razmer, delovanja in intrig ter gotovo tudi najboljši poznavalec Koroščevega osebnega kakor tudi javnega delovanja. Po smrti dr. Korošca in po razpadu Jugoslavije se je preselil v Ljubljano, kjer je med vojno postal upravnik Slovenca. Sodeloval je tudi pri ilegalnem

listu Svobodna Slovenija. 1945. je z vso družino zapustil domovino.

V emigraciji je med prvimi dal svojo izkušnost na razpologo emigracijski skupnosti. V taboriščih v Serviglianu in pozneje v Senigagliji je šapirografirano izdajal list Zedinjena Slovenija.

Ko je za novo leto 1948 v Buenos Airesu izšla prva številka tiskane Svobodne Slovenije, je bil Jožko Krošelj takoj po svojem prihodu marca istega leta v njenem uredništvu. Zadnji čas je bil celo njen odgovorni urednik. Kot neutrudljiv delavec je dolga leta skrbel tudi za upravo lista. Enako je bil med prvimi sodelavci in uredniki Zbornika-koledarja Svobodne Slovenije, ki je začel izhajati kot letni almanah leta 1949.

Pravo ustvarjalno vrednost pa imajo Krošljevi članki, v katerih je razlagal politične dogodke polpretekle dobe, največ v zvezi z jugoslovansko beograjsko politiko. Taki so predvsem njegovi članki po raznih letnikih Zbornika Svobodne Slovenije. V zadnjem času je pripravljal gradivo za pojasnitev dr. Koroščevega delovanja, s čemer bi postal gotovo najpomembnejši sotrudnik knjige za Koroščevo stoletnico rojstva, ki se pripravlja za prihodnje leto. En članek iz tega gradiva je napisal za letošnji Zbornik, kateremu je posvečal svoje zadnje moči. Prav na dan, ko je šla v tisk zadnja stran, je umrl.

Z njim je legla v grob petdesetletna tradicija slovenskega političnega življenja.

Slovenska kulturna akcija bo svojega prijatelja ohranila v zvestem spominu. td

ob desetletnici smrti škofa Rožmana

avdiencia pri papežu Piju XII. v zadevi škofa Gregorija Rožmana

Bilo je v Rimu leta 1945. Iz vatikanskih krogov se je razširila med slovenskimi emigranti vest, da nameravajo zavezniški izročiti jugoslovanskim oblastem ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana, ki je bil tedaj interniran v škofijskem dvorcu v Celovcu. Tudi to je bilo omenjeno, naj Slovenci hitro nekaj podzamejo in Vatikanu pojasne bolj natančno položaj in delo škofa Rožmana, na kar bi se papež mogel poleg svojih uradnih podatkov opreti pri obrambi škofa Rožmana. Na Olmati pri Mariji Snežni v Rimu je tedaj že več let stanoval pokojni dr. Ahčin, bivši glavni urednik Slovenca, ki se je pred smrtno obsodbo OF pozimi leta 1942 iz Ljubljane umaknil v Rim. Tam je v najvišjem nadstropju stanoval pisatelj dr. A. Novačan in končaval svoj „Péti evangelij“. Nekaj časa sem mimorede stanoval tam tudi jaz.

V svoje stanovanje na Olmati je tedaj dr. Ahčin sklical nekaj slovenskih časnikarjev in jim pojasnil škofov položaj. Po njegovem je bilo nujno še isto noč napisati nekaj daljših poročil o škofovem delovanju na najrazličnejših poljih. Nekaj časnikarjev nas je bilo tedaj v Rimu: dr. Ahčin, dr. M. Poštovan, Pavel Grubišič, jaz, morda še kdo. Eden od slovenskih duhovnikov je prevzel skrb, da bo naša poročila v izvlečku prevedel v italijanščino, da se drugi dan celotni elaborat izroči v Vatikanu. Vso noč smo pisali, vsak svojo temo. Mene je doletela naloga, da popišem škofa kot kongreganista; drugi spet so ga prikazali od drugih strani, tudi s političnih, socialnih, verskih... Vse v kratkem, kar naj bi potem prevajatelj še skrčil.

Obenem smo slovenski časnikarji takoj zaprosili za privatno avdienco pri Piju XII., da mu osebno izrazimo svojo prošnjo. Avdiencia je bila odobrena in nekaj dni pozneje najavljena tudi v Osservatore Romano, kjer je stalo, da bo skupina slovenskih časnikarjev pod vodstvom dr. Tineta Debeljaka sprejeta pri papežu.

K sv. Petru, kjer smo se zbrali Marko Kranjc, bivši poslanec in tajnik SLS; dr. M. Poštovan, Pavel Grubišič, ga.

Anica Kraljeva, soproga leto prej umrlega politika in publicista dr. Janka Kralja, s sinom Alešom in jaz. Ker je bil Marko Kranjc najstarejši med nami, sem ga prosil, naj on vodi delegacijo. Jaz bi papeža nagovoril nemško, on pa naj bi rajši govoril latinsko.

V sprejemnici za zasebne avdiencie je bilo samo nekaj oseb, z nami vred morda dvajset; med njimi tudi visoki ameriški častniki. Uvrstili smo se v polkrog in čakali papeža. Vstopil je; pokleknilo smo. Ameriški častniki so se vstopili v pozor.

Pij XII. je prišel do naše skupine. Marko Kranjc ga je nagovoril latinsko in prosil v imenu vseh prisotnih, naj zastavi ves svoj vpliv za rešitev našega škofa. Tedaj je Pij XII. jasno izjavil: „Rožman je dober škof. Ne bom dovolil, da se mu kaj zgodi.“ Takoj nato se je popravil: „Da, je zelo dober škof. Poznam njegovo zadevo.“ Zahvalili smo se mu, on pa je šel od člana do člana naše delegacije in z vsakim spregovoril nekaj besed. Z menoj je govoril nemški. Ponovil sem mu prošnjo za škofa in mu priporočil v blagoslov svojo družino, ki je ostala doma. Rade volje mi je dal blagoslov za vse moje...

To je bila naša zasebna avdiencia pri papežu Piju XII. v zadevi obrambe našega škofa. Pozneje smo slišali, da se papež ni tako odločno postavil za predsednika Slovaške republike msgr. Tiso, pač v veri, da se mu v takrat že demokratični republiki ne bo zgodilo nič usodnega. Pa se je motil. Predsednik Beneš je osebno potrdil Tisovo smrt na vešalih. Kolikor vem, je msgr. Tiso šel pod vešala glasno moleč rožni venec...

Tudi kardinalski zbor v zadevi škofa Rožmana ni bil enoten, kot se je tedaj govorilo. Lahko pa zanesljivo zadržimo, da ga je rešil Pij XII. sam z osebno intervencijo, kajti v škofu Rožmanu je gledal dobrega, dá, zelo dobrega škofa, kakor se nam je sam izjavil pri tistem sprejemu slovenskih emigrantskih časnikarjev v Rimu.

Dr. Tine Debeljak

knjige knjige knjige

M. JEVIKAR O SLOVENSKI ZAMEJSKI LITERATURI

V julijski številki tržaške Mladike piše prof. Martin Jevnikar iz Padove o pesnikih v emigraciji. Po Novačanu, Debeljaku, Kunčiču in Tonkliju zdaj označuje Vinka Žitnika in Franca Sodjo. Jevnikar se ozira na Žitnikovo zbirko Pomlad (1937), na njegovo sodelovanje pred vojno pri Mladiki in Domu in svetu ter na emigracijsko delo (Bogdan Budnik). Pravi: „Vključil se je v tedanjo najnovejšo liriko in si v njej ustvaril svojo podobo.“ — O Fr. Sodji poroča najprej o njegovem delu na polju verske literature in homiletike (Prebodeno srce, Duhovne vaje, Kraljica apostolov, Križev pot h Goršetovim skulpturam) ter povojne spomine (Pred vrati pekla) ter pravi: „Višek pa je dosegel v zbirki Meditacije. To je pretresljiva pot človeka, ki se je uprl zapeljivemu svetu, se preko pekla težav priboril do notranje svobode, do odpovedi samemu sebi in sedaj ponuja svoje srčno in duhovno bogastvo vsem ljudem... Izraz je svež in plemenit, daleč od sodobnega pesniškega eksperimentiranja, vsebina je tehtna, optimistična, človečansko altruistična.“

• V reviji Cerkev v sedanjem svetu, ki izhaja v Ljubljani v odličnem uredništvu prelata prof. dr. Vilka Fajdige, je v številki, ki je posvečena ekumenizmu, izšel članek z naslovom „Brat-

je evangeličani žive med nami“, kjer so opisani „pretresljivo dobri“ odnosi slovenskih katoličanov in evangeličanov v Prekmurju. V isti reviji je v dvojni 9. in 10. številki, posvečeni katehezi in katekizmu, izšel prevod eseja prof. Yvesa Congarja, priznanega teologa iz Strassburga, o nizozemskem katekizmu. Objava prevoda je tehten donesek k umevanju in pravemu gledanju na toliko diskutirano knjigo.

• V Frankfurtu so odprli 21. mednarodni knjižni sejem. Razstavlja 3207 razstavljalcev iz 60 držav.

• V Idriji izhaja revija Kaplje, ki spada med najzanimivejše revije doma. V štev. 15. in 16. je izšla novela Jožefa Felca „Pijana armada“, ki je nekaka „vaška kronika iz prvih povojnih let“. Nima nobenih glavnih junakov. O njej pravi tržaški Novi list, da je glavna oseba primorska vas, ko so jo skušali v tistih letih po vojni prevneti Stalinovi učenci namah spremeniti v kolhoz... Novela Pavla Zidarja „Rusija“ pa govori o Slovincu, ki se kot nemški vojak bje v Rusiji in mora igrati „okupatorja, mora ubijati, da ne bi bil sam ubit...“. Jolka Milič se v eseju, ki ima zanimiv naslov „Pericarežeracirep“ (beseda se enako bere od spredaj in zadaj!), duhovito norčuje iz mladih pisateljev, ki uporabljajo za pesem samo še pornografske izraze, tujke in risane simbole.

V OCENO SMO PREJELI

Franc Jeza, Skandinavski izvor Slovencev. Etnografsko-jezikoslovna in zgodovinska študija. Trst 1967, str. 323.

Dr. Jakob Kolarič, Škof Rožman, I. Duhovna podoba velike osebnosti na prelomnici časa, I. del. Družba sv. Mohorja v Celovcu 1967, str. 382.

Letno poročilo Slovenske državne gimnazije v Celovcu za 1968-69.

Vekoslav Bučar, Dante presso gli slavi meridionali. Conferenza nel Lions Club di Terracina, 18. dic. 1968. Padua 169, str. 12. (Estratto dalla rivista mensile Argomenti no. 6, 69)

Ruda Jurčec, Skozi luči in sence, III. Izdala in založila Editorial Baraga, Buenos Aires 1969, str. 416 (in 16 strani ilustracij).

S. Ksaverija Pirc, Skoraj 50 let v misijonih. Spomini misijonarke. Izdalo Baragovo misijonišče. Buenos Aires 1969. Str. 96, skoraj 100 ilustracij.

A. D. Sacharow, Memorandum. Gedanken über Fortschritt, Friedliche Koexistenz und geistige Freiheit. Frankfurt am Main, Possev-Verlag, 1968. Str. 60.

Družinsko sv. pismo nove zaveze: Evangeliji, Apostolska dela. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu, 1968. Velika oblika z ilustracijami, str. 365.

slovenska prisotnost v svetu

Arh. MARIJAN EILETZ se je s svojim delom ponovno afirmiral v svetu argentinske arhitekture. Njegovi visoki gradnji cerkev karmelske Matere božje v Villa Bosch pri Buenos Airesu in tovarna severnoameriške tvrdke Eaton Yale and Towne v José C. Paz pri Buenos Airesu sta strokovno obdelani, z nadrobnimi načrti in risbami ter fotografskimi posnetki že dodelanih del ali še v gradnji v odlični argentinski strokovni reviji Nuestra Arquitectura (št. 460, avgust 1969, Buenos Aires). Eiletzeva cerkev v Villa Bosch je moderna stvaritev, delana že z zahtevami koncilskih odlokov o liturgiji. Tovarna Eaton je železobetonske konstrukcije, kar je novost v tovrstnih zgradbah.

okno v svet

IZJAVA PRIMORSKIH KULTURNIH DELAVCEV

Ob nedavnem ponovnem pritisku beograjskega centralizma na Slovenijo je izšla v Novem listu v Trstu izjava 27 slovenskih kulturnih delavcev v Primorju, ki jo prinašamo v informacijo:

„Podpisani slovenski kulturni in javni delavci iz slovenskega zamejstva, ki je med zadnjo vojno skupno z ostalo Primorsko odločno prispevalo k uresničitvi nove slovenske samobitnosti, preteseni nad neustavnim načinom, s katerim se krši suverenost političnega predstavništva slovenske republike, obsojajo novo oživitve brezobzirnega centralizma, ki je že v preteklosti usodno vplival na sožitje jugoslovanskih narodov.

Podpisani kulturni in javni delavci ne glede na različnost nazorskih gledanj izrekajo svoje spoštovanje in priznanje slovenskemu političnemu predstavništvu, uverjeni, da s svojim nad vse korektnim prizadevanjem tolmači osnovne težnje slovenskega naroda.“

Podpisani so: Boris Pahor, pisatelj; Alojz Rebula, pisatelj; Ubald Vrabec, glasbenik; dr. Vladimir Turina, ravnatelj; Marija Kacin, profesorica; Silvij Kobal, igralec; Milan Lipovec, pisatelj; Rudolf Saksida, slikar; Janko Jež, publicist; Antonija Kolarič, knjižničarka; Stanto Pertot, javni delavec; Vekoslav Spanger, publicist; Lidija Kozlovič, igralka; Avgust Černigoj, akad. slikar; Zora Tavčar, književnica; Jure Štavar, tiskar; Savima Remeč, publicistka; dr. Rafko Dolhar, občinski svetovalec; dr. Edmund Žetko, ravnatelj; Radislav Premerl, publicist; Marij Maver, urednik; Bruna Pertot, književnica; Evelina Pahor, učiteljica; dr. Aleš Lokar, univerzitetni profesor; Franc Škrab, prosvetni delavec; dr. Slavko Tuta, publicist; in Saša Rudolf, časnikar. — V Trstu 3. septembra 1969.

• Frankfurter Allgemeine Zeitung je 5. julija letos prinesla potopis iz Slovenije z naslovom „Sanfte Schwester Slovenien“, kjer J. Georg Reismüller piše z navdušenjem: „Slovenija je evropska oaza pred vstopom na Balkan. Slovincem je lasten čut za pravo mesto, tisti čut, ki brez njega ni humanosti.“

Prof. JOŽE VELIKONJA je objavil v Liverpool University Geographical Society Bulletin 1969 (str. 6-11) razpravo o Sloveniji z naslovom „Slovenia revisited“. Naš odlični sodelavec govori v razpravi o napredku slovenskega in jugoslovanskega gospodarstva.

Uršulinka sestra KSAVERIJA PIRC je obhajala 45 let dela v misijonih. Skoraj štirideset let že uspešno deluje v Siamu, v prestolnici Bangkok, kjer je ravnateljica uršulinskega kolegija Mater Dei z več kot tisoč gojenk in profesorica preduniverzitetnega kolegija za tajsko žensko mladino. Pri njej so se šolale premnoge tajske izobraženke, ki so danes na vodilnih in odločujočih družbenih položajih v Siamu. Njeno delo uživa med Siamci velik ugled in je zanj prejela že lepa priznanja, tudi z dvora in od vlade. Ob nedavnem obisku v Buenos Airesu je doživela tudi izid svojih spominov iz misijonskega življenja med Kitajci in Tajci v lični knjigi velikega formata z naslovom „Skoraj petdeset let v misijonih“.

• 6. oktobra letos je v Ljubljani umrla gledališka igralka Marija Nablocka, ki je najlepša in najbolj plodna leta svojega življenja posvetila slovenskemu gledališču. Po rodu Rusinja iz Astrahana na Volgi, je gledališko pot začela ob režiserju B. Putjati v Kijevu v komediji „Kariera Nablockega“, ki je mladi Marji Nikolajevni Borislavski dala tudi njeno gledališko ime Nablocka. Po rdeči revoluciji se je umaknila s Putjato v Harkov in za njim prišla za stalno na deske ljubljanske Drame, kjer je bil po prvi vojni Putjata eden vodilnih režiserjev. Prvič je v drami nastopila v vlogi Natasje Filipovne v Putjatevi dramtizaciji Dostojevskega Idiota. Nepozabne so njene kreacije kot Desdemona, Kleopatra, Veronika Deseniška, Ana Karenina, baronica Castelli-Glembajeva, baronica v Linhartovem Matičku, Leskovčeva Kraljična Havis, Tavčarjeva Renata...

• Z velikim uspehom se je Slovenska filharmonija pod taktirko Cirila Cvetka predstavila v Belgiji. Kot solistka je v Čajkovskega klavirskem koncertu nastopila slovenska pianistka Dubravka Tomšič-Srebotnjakova. Od slovenskih avtorjev je orkester izvajal tudi simfonično skladbo Primoža Ramovša Musiques funèbres.

• V Ljubljani je bila ustanovljena Zveza gledaliških kritikov in teatrologov Jugoslavije. Predseduje ji dramatik in pisatelj Jože Javoršek Brejce.

• Ljubljanska drama je predstavila v režiji Mileta Koruna M. de Ghelderodovo komedijo „Rdeča magija“.

• V Mali dramji v Ljubljani, ki uprizarja v Križankah, je bila premiera drame Dušana Jovanovića „Znamke, nakar še Emilija...“. Režiral je Žarko Petan.

• Ljubljanska Opera je letošnjo sezono začela z izvedbo Kurt Weillove opere „Vzpon in propad mesta Mahagonnyja“, na besedilo Bertolda Brechta. Opera je bila prvič izvajana že poleti na Ljubljanskem festivalu v Križankah. Dirigiral je Darijan Božič, režiral pa Hinko Leskovšek.

• Mestno gledališče ljubljansko je z uspehom uprizorilo komedijantski kvar-

tet Roberta Andersona „Veš, da te ne slišim, če teče voda“, ki smo ga lani gledali v Buenos Airesu.

• V galeriji Prešernove hiše v Kranju so priredili razstavo ob stoletnici smrti pesnika Simona Jenka. Iz pesnikovega dela so razstavili med drugim številne natisnjene pesmi v slovensčini in v prevodih.

• V Ljubljani je bila oktobra razstava ameriške grafike. Prireditelj je bila v Moderni galeriji.

• 60-letnico rojstva je praznoval v Ljubljani dr. Vilko Novak, prekmurški rojak, posrednik med slovensko in madžarsko kulturo — pred vojno je bil soprevajalec Tineta Debeljaka pri znameniti dramski pesnitvi ogrskega klasika Madacha „Tragedija človeka“ — zdaj profesor za etnografijo na ljubljanski univerzi.

• V Muzeju likovne umetnosti v Buenos Airesu (Museo Nacional de Bellas Artes) so novembra odprli razstavo slikarskih umetnin iz Albright-Knox Art Gallery. Na razstavi je predstavljenih 109 izvornih platen mojstrov kot so Cézanne, Chagall, de Chirico, Gauguin, Kirchner, Matisse, Miró, Modigliani, Picasso, Renoir, Van Gogh in Utrillo. Razstavo prireja Združenje prijateljev državnega Muzeja za likovno umetnost z gmotno podporo Ford Motor Argentina, Gillette in Pepsi-Cola Argentina.

• 50-letnico življenja je slovesno proslavilo Slovensko narodno gledališče v Mariboru. Slavnosti so se pričele z odkritjem doprsne sohe igralcu Pavlu Rarsbergerju in gledališčniku Jožetu Mlakarju v avli mariborske Drame. Uvod v novo gledališko sezono je bil v sklopu proslav slavnostni koncert M. Bravničarja kantate za soliste, zbor in orkester „Hlapec Jernej in njegova pravica“.

• Aleksander Solženicin, eden najmočnejših in tudi na Zahodu najbolj priznanih sovjetskih pisateljev, avtor slovitiga romana „V prvem krogu“, je bil izključen iz sovjetskega pisateljskega sindikata. Izključenje so izglasovali na sindikalni podružnici v Rjazanu pri Moskvi, kjer je Solženicin od 1957 živel in bil profesor fizike. Pisa-

telj je bil za krivega spoznan „zaradi sovjetskega pisatelja nevednega ponašanja... ki se ni odtegnil tuji, buržujski in protisovjetski propagandi“, katero so njegovo ime in njegovo delo sprožili posebno na Zahodu. Najhujši očitke je bil, da se Solženicin ni hotel izjaviti proti Svetlani Alilujevi, Stalini hčeri, ki je prebegnila v ZD. Zaslóvel je po svetu Solženicin posebno predlanskim, ko je na državni kongres sovjetskih pisateljev naslovil slovito pismo, v katerem zahteva od ustanove, da odkrito nastopi v obrambo svojih članov proti preganjanju in cenzuri.

• Češka komunistična partija je izključila pri zadnjih čistkah tudi štiri znane pisatelje: Pavel Kohout, ki je sestavil lanskega julija sloviti poziv čeških izobražencev v prid Dubčeku; Ludvik Pacovski; Antonin Liehm, bivši uvodničar revije Literarny Listy in sodelavec mnogih francoskih revij; pa Ludvik Vaculik, avtor slovitega manifesta „2000 besed“, v katerem je pozval Čeha in Slovake v boj proti stalinizmu.

• Za novega predsednika svetovnega PEN kluba, ki je letos zboroval v Mentonu na azurni obali je bil izvoljen francoski pesnik Pierre Emmanuel. Prihodnji kongres tega mednarodnega združenja pisateljev bo v Seulu na Koreji, četudi so nekateri vzhodnoevropski delegati vse storili, da bi Južna Koreja ne bila deležna te odlike.

• Tajnik pokojnega kardinala Bea, p. Stephan Schmidt, je pripravil za neko angleško-ameriško založbo „Dnevnik kardinala Bea“. Dnevnik obsega zapiske velikega ekumenskega delavca kardinala Bea, odkar je postal kardinal l. 1959, pa do dneva njegove smrti leta 1968. Knjiga izkazuje širokopotezno prizadevanje tega moža za duhovno obnovo Cerkve.

• Norman Mailer, verjetno danes najbolj poznan in cenjen pisatelj v ZD, — znan je njegov roman *The Armies of the Night* — je v nekem nočnem lokalu v New Yorku najavil svojo kandidaturo za župana tega prvega ameriškega mesta. Kot prvo postavko je v svoj volilni program postavil zahtevo, da se mora New York mesto ločiti od sedanje zvezne države istega imena in se spremeniti v 51. državo Združenih držav. Za župana pa je bil ponovno izvoljen Lindsay.

• Skladatelj Milko Kelemen komponira slovito dramo Nobelovca Alberta Camusa „Obsedno stanje“, katere krst bo januarja v državni Operi v Hamburgu.

• V Parizu je bila oktobra odprta velika razstava kiparskih umetnin Ivana Meštrovića v muzeju Rodin. Razstavili so 45 mojstrovih del iz zagrebških muzejev ter dobro predstavlja razne dobe Meštrovićevega ustvarjanja. Na razstavi je vidna tudi zadnja njegova hrvaška manifestacija, ki je simbolizirana v Hrvatski zgodovini, gotovo eni od najboljših in najbolj kompleksnih kiparjevih izraznosti. Razstava je v Parizu vzbudila veliko zanimanje.

• Katoliška založniška družba sv. Štefana v Budimpešti je v zadnjih mesecih izdala 110.000 katekizmov, 80.000 molitvenikov, 10.000 svetih pisem in 42

tisoč izvodov raznih koncilskih dekretov. Papir za izdajo teh knjig je darovala Cerkvi na Madžarskem mednarodna krščanska dobrodelna organizacija Caritas.

• Spor med založbo Herder v Freiburgu in nemškimi škofi zaradi izdaje nemškega prevoda znamenitega nizozemskega katekizma je poravnana. V kratkem bo izšla nova izdaja te knjige, ki bo imela dosedanje besedilo nespremenjeno. Dodali pa so mu 96 strani, na katerih je natisnjena izjava kardinalske komisije o tej knjigi in članek freiburškega nadškofa o pravilnem vrednotenju te knjige o „oznanjanju vere odraslim“.

• V Izraelu so septembra izdali posebno serijo znank z večbarvno reprodukcijo Marc Chagalovega platna, ki predstavlja kralja Davida kot sodnika. Chagall je naslikal tudi slovite preproge, ki stikane kot gobelin krase glavno dvorane judovskega knezeta (parlament) v obliki triptiha: Vhod v Jeruzalem - Eksodus - Stvarjenje.

• V Evropi in ZD je doživel krstno predstavo film „Justine“, izdelan po svetovnoznane romanu sodobnega angleškega pisatelja Lawrence Durrella „Aleksandrijski kvartet“. „Justine“ je prvi od štirih romanov celotne teatralogije. Naslovno vlogo v filmu igra Anouk Aimée, občudovana v „La dolce vita“ in v „Un homme et une femme“.

• Nezadovoljen s trenutnimi oblastniki na Češkem se je sloviti režiser Otmar Krejčí odpovedal umetniškemu vodstvu Narodnega divadla v Pragi in ustanovil zasebno gledališko skupino. Brž so se mu pridružili ne manj sloviti scenograf Jožef Svoboda in igralci mojstri kot sta Jan Triška in Marija Tomaševa. S to skupino je uprizoril A. Čehova dramo „Tri sestre“ in odšel na gostovanja v Beograd, Benetke in London, kjer češki igralci zdaj žanjejo vse aplavze.

• Med gledališkimi skupinami v Londonu uživa velik sloves Angleška gledališka skupina (English Stage Company), ki nastopa v Royal Court Theatre, v londonski črti Sloan Square. Posebnost te skupine je, da zvečine uprizarja nova, še ne igrana dela, včasih tudi hudo diskutirana. Najnovejše uprizoritve teh gledališčinov so drame Adrienne Kennedy „The Enoch Ehow“ in „Sun“; „Over Garden's out“, dramatika Peter Gilla, in „Smrt Jest Booka“. ki jo je napisal avantgardist Thomas Lovell Beddoes.

• Najbolj sloviti sodobni mehiški komponist Carlos Chávez je prisostvoval v Santa Cruz v Kaliforniji krstni izvedbi svoje oratorijske skladbe „Discovery“, ki jo je dirigiral Richard Williams. Chávez je delo komponiral za 200-letnico ekspedicije Gašparja de Pórtola, ki se je iz Mehike odpravil po Kaliforniji in odkril zaliv sv. Franciška, kjer je danes kalifornijska prestolnica San Francisco. O svojem najnovejšem glasbenem delu je Chávez dejal: „Zame odkritje pomeni odkritje zvokov, odkritje glasbe, iznajdba glasbe. Nenehno odkrivanje, ki me je pritriralo do tega, da sem z odločno kretnjo zavrnel vsakršno ponavljanje...“

• Julija letos je bil v zahodnem Berlinu poseben vsakoletni gledališki festival, ki ga Nemci nazivljejo Berlinsko srečanje. Nastopale so gledališke skupine iz Bazla, Wuppertala, Frankfurta, Heidelberga, Kassla, Münchna in Stuttgarta. Ni pa bilo gledališčinov vzhodnega Berlina... Najvišje priznanje je požel münhenški Residenz Theater, ki je predstavil Shillerjeve „Razbojnik“ in Heiner Müllerjevega „Filokteta“.

• Španija je poslala na letošnji filmski festival v Moskvi svoj najnovejši izdelek, filmski posnetek slovite srednjeveške Rojasove tragikomedije „Celestina“.

• Sovjetska zveza bo počastila stoletnico rojstva skladatelja in pianista Sergeja Rahmaninova. Odprli bodo skladateljev muzej v njegovem rojstnem mestu Ivanovska, v Tambovu.

darovi

Vinko Žitnik, Buenos Aires, 500 pesov

Feliks Vrankar, Ituzaingó, Bs. Aires, 1000 pesov

Stanko Hafner, Villa Ballester, Bs. As., 1000 pesov

Štefka Žitnik, Slov. vas, Bs. Aires, 1500 pesov

dr. Marjan Zajc, Villa Ballester, Bs. As., 2000 pesov

Vinko Zaletel, Avstrija, 3000 pesov

dr. Karel Vojska, Švica, 1500 pesov

I. I., Offenbach, Nemčija, 20 nemških mark

J. L., Frankfurt, Nemčija, 30 nemških mark

B. D., Nürnberg, Nemčija, 20 nemških mark

Anton Dejak, Francija, 2885 pesov

Podporni člani
Avgust Malovrh, R. Mejija, Bs. Aires, 2000 pesov

Jože Snoj, ZD, 25 dolarjev

Mecenski darovi
Mizarsko podjetje Bidovec - Grohar, 5900 pesov

dr. Mirko Gogala, Bs. Aires, v spomin pokojne mame, 25.000 pesov

dr. Ignacij Lenček, Nemčija, 64 dolarjev.

CORREO ARGENTINO SUUC. 6	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 953701